

Συγγνώμη και Συγχώρεση

<=====>

“Μήνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος ... “ ... πανάθεμά τηνε, την άτιμη, που μύριες τόσες συμφορές κόστισέ στους Αχαιοούς, που ηρωϊκές ψυχές παλικαριών στον Άδη έστειλε και τα κορμιά τους σκόρπια για τα σκυλιά και τα όρνεα ένα γύρο· έτσι το θέλησε ο Δίας, απ’ την στιγμή που φιλονίκησαν, ο γιός του Ατρείδη ο βασιλιάς και ο θεϊός Αχιλλέας!

Αν για μιά φιλονικία κρίθηκε η τύχη ενός πολέμου και γράφτηκε ένα ολόκληρο έπος που αντηχεί μέσα στους αιώνες, η προσβολή που προκαλείται άθελα ή εσκεμμένα και δεν λύνεται έγκαιρα είναι κάτι που οφείλουμε να το εξετάσουμε με σοβαρότητα.

Ομολογώ ότι το θέμα με απασχόλησε πολύ και για μεγάλο χρονικό διάστημα, μετά από μια σοβαρή οικογενειακή “παρεξήγηση”, αρκετά χρόνια πριν. Η λύση δεν είναι ούτε προφανής, ούτε εύκολη, ιδιαίτερα σήμερα, με την μόδα της αθεΐας να απλώνεται σαν πανδημία από την μια, αλλά και την αποκοπή μας από το ήθος, τα έθιμα και τους μύθους των Αρχαίων. Απομένουμε λοιπόν οι σύγχρονοι Έλληνες χωρίς μπούσουλα και αναγκαστικά ακολουθούμε το ένστικτο και τους εγωισμούς μας, ή επαναπαυόμαστε σε “νόρμες” ξένες προς τον χαρακτήρα και τις συνήθειές μας. Συχνά βλέπω για παράδειγμα, κάποιους να ανεβάζουν στα κοινωνικά δίκτυα ένα απόφθεγμα που αποδίδεται στον Γκάντι: “Οι αδύναμοι δεν μπορούν να συγχωρήσουν. Η συγχώρεση είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα του δυνατού”. Μμμμ! – Γκάντι ή όχι, δεν μπορώ να συμφωνήσω μ’ αυτό! Δηλαδή τί είναι η συγχώρεση; Ελεημοσύνη, που κάποιος που νοιώθει ισχυρός την αποδίδει σε κάποιον αδύναμο; για ποιο σκοπό και στη βάση ποιού λόγου; Πολύ αλαζονικό και κενό περιεχομένου, μου φαίνεται! Μπορεί να ταιριάζει στην νοοτροπία ενός Ινδουιστή, συνηθισμένου σε ένα κοινωνικό σύστημα με κάστες, αλλά στην δική μας;

Κοιτώντας την δική μας παράδοση, το πρώτο που μου έρχεται στο νου, είναι η παραβολή του Ασώτου. Βάζοντας στην άκρη την σχέση του ανθρώπου με τον Θεό του, μένοντας στο επίπεδο των ανθρώπων, βλέπουμε έναν πατέρα να προσπαθεί να αποτρέψει τον γιό του από το να βγει άγουρος στον κόσμο με την μισή περιουσία του, απροστάτευτος. Αυτός επιμένει και ο πατέρας αναγκάζεται να συμφωνήσει. Αφού ο “άσωτος” παίρνει τα χρήματα και βγαίνει στον κόσμο, η τροχιά είναι προδιαγεγραμμένη. Ξοδεύει ασυλλόγιστα, αφήνει και τον κοροϊδεύουν, τα χάνει όλα! Μετά από μία άσκοπη περιήγηση, επιστρέφει συντετριμμένος. Ζητά συγγνώμη από τον πατέρα του, ο οποίος τον συγχωρεί και τον δέχεται πάλι πίσω στο σπίτι, να συγκατοικήσουν. Αν και θα επισκεφτούμε ξανά τις λεπτομέρειες της διαδικασίας, αυτό που θέλω να τονίσω, επί του παρόντος, είναι ότι η πράξη της συγχώρεσης δεν έγινε από μια αίσθηση ανωτερότητας ή αλαζονείας, αλλά από αγάπη!

Ας επισκεφτούμε όμως και πάλι το έπος, για να θυμηθούμε ένα από τα κύρια επεισόδιά του και μάλιστα το τελευταίο, αυτό που “κλείνει” την Ιλιάδα. Είναι τότε που ο Αχιλλέας σκότωσε τον Έκτορα και βεβήλωσε το κορμί του, πράγμα αδιανόητο για τις πεπιοθήσεις και τις συνήθειες της εποχής. Ή ασέβεια του Αχιλλέα, τόσο απέναντι στους θεούς, αλλά και απέναντι στους ανθρώπους, εξέπληξε τόσο τους Τρώες, όσο και τους Αχαιοούς. Ο Αχιλλέας σκότωσε τον Έκτορα σε μονομαχία, εκδικούμενος τον προηγούμενο φόνο σε μάχη του Πατρόκλου. Βέβαια, ο Έκτορας πίστευε ότι δεν σκότωνε τον Πάτροκλο αλλά τον Αχιλλέα τον ίδιο και ήταν προϊόν απάτης, μια και ο Πάτροκλος φορούσε τότε την πανοπλία του Αχιλλέα επίτηδες. Ο Αχιλλέας έπεσε στην “παγίδα” και δεν το έλαβε αυτό υπόψη. Εξοργισμένος και πικραμένος για τον φόνο του παιδικού του φίλου, σκότωσε τον Έκτορα και βεβήλωσε το σώμα του, σέρνοντάς το πίσω από το άρμα του έξω από τα

τείχη του Ιλίου. Στο στρατόπεδο των Αχαιών η αναταραχή είναι μεγάλη για την απρέπεια, αλλά κανείς δεν θέλει να αντιμετωπίσει το πείσμα και την οργή αυτού που πιστεύουν για ημίθεο!

Πόση λοιπόν η έκπληξή τους όταν εμφανίζεται ο γέρος βασιλιάς Πρίαμος αυτοπροσώπως, που με την βοήθεια τάχα του θεού Ερμή, κατάφερε να ξεπεράσει τους φρουρούς και τράβηξε ίσια στην σκηνή του Αχιλλέα, κομίζοντας λύτρα! Ο Πρίαμος είναι ένας άνθρωπος κατεστραμμένος. Έχασε τον γιό και διάδοχό του και παρακολούθησε την ατίμωση του νεκρού του Έκτορα, του οποίου η σωρός παραμένει άταφη. Πλησιάζει τον Αχιλλέα, πέφτει στα πόδια του και του φιλά τα χέρια ζητώντας έλεος για τον ίδιο και σεβασμό προς τους θεούς. Του εξηγεί πόσο δυστυχής είναι και αντιπαραβάλλει τον εαυτό του με τον Πηλέα, τον πατέρα του Αχιλλέα, που θεωρεί ότι θα καλωσορίσει τον γιό του ζωντανό και δοξασμένο. Αυτή η αναφορά συγκλονίζει τον Αχιλλέα, ο οποίος γνωρίζει τον χρησμό πως ο ίδιος δεν θα γυρίσει ζωντανός από την Τροία. Συγκινημένος και μετανιωμένος σηκώνει τον Πρίαμο, τον βάζει να καθίσει και αρχίζουν τις εκατέρωθεν εξηγήσεις. Αποτέλεσμα της συζήτησης είναι η αμοιβαία συγχώρεση, η οποία επισφραγίζεται με κοινό δείπνο. Εννοείται ότι ο Αχιλλέας, όχι μόνο επιστρέφει το σώμα του Έκτορα πλυμένο, ευπρεπισμένο και αρωματισμένο, αλλά κηρύσσει και ανακωχή ένδεκα ημερών ώστε ο Πρίαμος να μπορέσει να θάψει τον διάδοχό του με τιμές.

Ο Πρίαμος ικέτης στον Αχιλλέα.
Ο Έκτωρ κείται άταφος στο δάπεδο.

Η πιο πάνω εξιστόρηση είναι μια μικρή περίληψη του τελευταίου επεισοδίου της Ιλιάδας και μας υποδεικνύει τα βασικά σημεία μιας διαδικασίας. Βέβαια δεν είναι απαραίτητο να γυρίσουμε τόσο μακριά στον χρόνο. Η γλώσσα μας η ίδια μας φανερώνει πως πρέπει να φερθούμε αφού περιέχει μέσα της

κωδικοποιημένη την σοφία χιλιάδων ετών δοκιμών και διορθώσεων. Αν προσέξουμε λίγο, θα δούμε ότι ζητούμε “συγγνώμη”, αλλά αναμένουμε “συγχώρεση”. Τελικός σκοπός της συγγνώμης είναι η συγχώρεση. Τί σημαίνει αυτό;

>Ας δούμε την ροή των γεγονότων:

>>> Ξεκινάμε με μία φιλονικία, μια προσβολή, μία αρπαγή, μια “παρεξήγηση”, η οποία αφήνει το ένα ή και τα δύο μέρη προσβεβλημένα.

>>> Στην επόμενη φάση, εκείνος που αισθάνεται, ή θεωρείται φταίχτης, εκείνος που ξεκίνησε “χειρών αδικών”, ή τέλος ακόμη και εκείνος που απλώς αντιλαμβάνεται την σοβαρότητα της κατάστασης, ζητά συγγνώμη. Η συγγνώμη δεν είναι απλώς μια λέξη. Έχει την έννοια της συμφωνίας, απαιτεί μια ολόκληρη συζήτηση. Τα δύο μέρη πρέπει να καθίσουν να συζητήσουν διεξοδικά για να φτάσουν στην αλήθεια. Τι ακριβώς συνέβη, ήταν από λάθος, παρεξηγήθηκε μια φράση, μια ενέργεια, ή τι άλλο ακριβώς συνέβη; Συζητώντας θα φτάσουν σε συμφωνία, θα καταλήξουν σε συν-γνώμη, θα αποκτήσουν μια κοινή αντίληψη των πραγμάτων.

>>> Εφόσον οι εξηγήσεις θεωρηθούν επαρκείς και υπάρξει συμφωνία απόψεων, ο προσβεβλημένος προχωρεί στην συν-χώρεση αυτού που ζητά συγγνώμη. Συμφωνεί δηλαδή ότι το επεισόδιο λήγει εκεί και αποδέχεται την συνύπαρξη των δύο μερών. Από εκείνη την ώρα τα δύο μέρη θα συνεχίσουν την κοινή τους πορεία όπως και πριν, όχι ξεχνώντας αυτό που συνέβη, ή βάζοντας στην άκρη το άλλο μέρος και αγνοώντας το, αλλά καταχωρώντας το γεγονός κάτω από το φως των εξηγήσεων. Η συγχώρεση επίσης δεν είναι μια λέξη κενή περιεχομένου, αλλά έχει προφανή πραγματικά αποτελέσματα.

> Βλέποντας τα πράγματα κάτω από αυτό το πρίσμα, πολλές απορίες λύνονται από μόνες τους!

>>> Πώς, για παράδειγμα μπορείς να συγχωρήσεις κάποιον που δεν ζητά συγγνώμη;

>>> Ποιό νόημα έχει να “συγχωρήσεις” κάποιον “επειδή είσαι ο πιο δυνατός”, αλλά να μην θέλεις να τον ξαναδείς, ή τουναντίον να τον κρατήσεις μακριά; Αυτού του είδους η “συγχώρεση” είναι μια εγωιστική πράξη χωρίς περιεχόμενο. Τί σημαίνει αυτή η “συγχώρεση”; Ότι δεν του κρατάς κακία και δεν θα του κάνεις κακό; Μα αν έχεις ανατραφεί με χριστιανικές αρχές, αυτό είναι αυτονόητο!

Η ουσία είναι ότι στην συγχώρεση φτάνουμε μετά από ειλικρινή συγγνώμη και δεν μπορούμε να θεωρήσουμε το γεγονός λήξαν, αν δεν συζητήσουμε διεξοδικά και αν δεν καταλάβουμε όλοι τι ακριβώς συνέβη. Από την άλλη, η συγχώρεση πρέπει να είναι ανεπιφύλακτη και επίσης ειλικρινής, αλλιώς δεν έχει καν νόημα. Πως θα σταματήσει ο θυμός και η πίκρα που θα δηλητηριάζει τις ψυχές όλων, πως θα σταματήσει η αέναη αλυσίδα των αντεγκλήσεων και ο ψυχρός πόλεμος, αν δεν προϋπάρξει η κοινή αντίληψη των γεγονότων και η τελική επανασύνδεση;

Η διαδικασία αυτή είναι καθαρά ελληνική υπόθεση, ακολουθείται για να αποκατασταθεί το “ξυναμφότερον” των Ελλήνων, διότι μόνον οι Έλληνες καταλαβαίνουν ότι ένα συν ένα δεν κάνει δύο, αλλά κάτι περισσότερο! Μόνο οι Έλληνες αισθάνονται την ανάγκη να “τα βρούνε” και να καθίσουν να μοιράσουν ένα καρβέλι ψωμί με ελιές πάνω από δύο ποτήρια με ρετσίνα ή τσίπουρο! Και σαν τον Πρίαμο και τον Αχιλλέα να ζητήσουν παρηγοριά, ο ένας απ’ τον άλλο, για την μοίρα των βρωτών! Αλλά πως θα καταλήξουμε στην σπονδή αυτή, αν δεν προηγηθεί η σωστή διαδικασία και η ακομπλεξάριστη, ανεπιφύλακτη αλληλοκατανόηση και η επακόλουθη συγχώρεση που θα βάλει πάλι τα πράγματα στην σωστή τους θέση και τις σωστές τους διαστάσεις!

Δημήτρης Κατελούζος

Νοέμβριος 2022